

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЦІЛЬОВИМ ВИКОРИСТАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

*КІДАНОВА Н.Б., к.н. з ДЕРЖ. УПРАВЛІННЯ, ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА*

У статті обґрунтовано необхідність державного контролю за цільовим використанням бюджетних коштів в аграрному секторі економіки.

The article describe an important role purpose of the state control function for a special using of ludget money in agriculture.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Державна підтримка аграрного сектору економіки в ринкових умовах господарювання є об'єктивною необхідністю. Сільське господарство, унаслідок властивих йому особливостей, не може за рахунок реалізації своєї продукції отримати дохід, достатній для відшкодування витрат виробництва, збереження земель і соціального розвитку села. Державна підтримка – обов'язкова умова існування і зростання сучасного агровиробництва і продовольчого ринку, про що свідчить досвід провідних світових держав. Тому актуальним є здійснення контролю у сфері державного фінансування аграрного сектора економіки оскільки, по – перше, галузь є стратегічно важливою з точки зору забезпечення продовольчої, соціальної, фінансової стабільності в державі і, по – друге, існують диспропорції між обсягами державного фінансування програм аграрного розвитку та ефективністю використання цільових бюджетних коштів кінцевими їх отримувачами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні питання обґрунтування рівня та ефективності підтримки аграрного сектора економіки України досліджуються значною кількістю фахівців, серед яких слід назвати таких науковців, С. Дем'яненко, В. Дем'янчук, П. Гайдуцький, М. Латинін, П. Саблук, В. Собко, М. Корецький, В. Мурашко, Н. Погосян та інші науковці. Незважаючи на достатньо велику кількість наукових досліджень, пов'язаних із характеристиками різноманітних аспектів державного фінансового контролю за використанням коштів, спрямованих у межах бюджетної підтримки та розвитку аграрного сектору економіки, слід виділити основні причини неефективного використання коштів державного бюджету:

недосконалість механізмів отримання і розподілу бюджетних коштів; порушення бюджетної дисципліни при їх використанні.

Формування цілей статті Метою статті є визначення ефективності та результативності державного контролю за використанням бюджетних коштів в аграрній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бюджетна підтримка аграрного сектору на даний час регулюється Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року[2]. Основні напрями удосконалення державної підтримки, що визначені Державною цільовою програмою, передбачають обґрунтування критеріїв розподілу бюджетних коштів; забезпечення рівного доступу сільськогосподарських товаровиробників до бюджетної підтримки та ефективності використання бюджетних коштів шляхом запровадження програмно-цільового методу; пріоритетність фінансування наукових розробок, підготовку кадрів, розвиток дорадництва, соціальної сфери села й сільських територій, системи контролю якості та стандартизації продуктів харчування; проведення моніторингу бюджетних програм і скасування неефективних.

Механізм державної підтримки аграрного сектору регулюється Законом України «Про державний бюджет» на певний рік і Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України», а порядок витрачання бюджетних коштів щорічно визначається окремими постановами Кабінету Міністрів України.

Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників включає в себе видатки загального та спеціального фондів державного бюджету, а також спеціальні режими оподаткування аграріїв податком на додану вартість (ПДВ). Загальна сума підтримки сільськогосподарських товаровиробників за останні роки збільшилась більш ніж у чотири рази.

Разом з тим проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що бюджетна підтримка аграрного сектору у формі застосування ринкових важелів цільового фінансування бюджетних програм і заходів, спрямованих на розвиток галузі, не принесла очікуваних результатів як фінансового, так і соціального спрямування.

Близько 30 напрямків державної фінансової підтримки підприємств АПК не привели до сталого і динамічного розвитку аграрного сектору. Основними причинами такого становища є недостатній рівень фінансування розвитку аграрного сектору, не повністю виконуються та обґрунтовуються бюджетні запити Міністерства аграрної політики та продовольства України, зокрема за загальними видатками загального фонду державного бюджету, відсутність внутрішнього контролю в

управлінні асигнуваннями зазначеного фонду, недосконалість механізмів отримання і розподілу бюджетних коштів та порушення бюджетної дисципліни при їх використанні, щорічна зміна порядків і механізмів виділення коштів з державного бюджету, несвоєчасне їх затвердження та внесення до них неодноразових змін протягом року, ускладнений порядок отримання адекватної інформації про бюджетні витрати на розвиток аграрної сфери та сільського господарства; наявність трансфертів сільському господарству з регіональних бюджетів, формування яких є на даний час недостатньо прозорим[1].

Збільшення бюджетного фінансування і прагнення підвищення ефективності фінансової підтримки сільського господарських товаровиробників та аграрного сектору вимагає впровадження досконалого механізму використання бюджетних коштів. У цьому зв'язку першочерговим напрямком, що забезпечує узгодження державних фінансових витрат з одержаними фінансовими результатами, є застосування програмно-цільового підходу до управління бюджетним процесом.

Кошти бюджетної підтримки, надані аграрному сектору державою у вигляді субсидій, дотацій та капітальних трансфертів, повинні бути використанні тільки на визначені цілі і перебувати на спеціальному контролі з її боку. Тому пропонуються методичні підходи до забезпечення контрольних дій у напрямку оцінки ефективності використання бюджетних коштів, зокрема у сфері аграрної економіки.

Підвищення якості державного фінансового контролю є одним із актуальних завдань побудови дієвої системи державного фінансового контролю. Воно повинно досягатися, перш за все, на основі забезпечення високої якості інспектування діяльності кожного органу державного фінансового контролю, яка впливає на підвищення відповідальності й ефективності діяльності державних установ, що перевіряються, розмежування функцій і повноважень. Взаємодія служб контролю сприяє більш чіткому, виваженому та організованому здійсненню контролю за використанням бюджетних коштів.

З огляду на пріоритетність державної аграрної політики України щодо відповідності правилам та вимогам СОТ, одним із важливих аспектів у цьому процесі є реформування бюджетного фінансування аграрного сектору, адаптація системи фінансового контролю за використанням бюджетних коштів до її вимог.

Аналіз практики контрольно-ревізійної роботи з перевірки фінансово-господарської діяльності підприємств АПК свідчить про наявність широкого спектру порушень, які залежно від змісту впливають

на фінансові результати їхньої діяльності: порушення документального оформлення бухгалтерських записів, необґрунтовані облікові записи, неповне відображення в обліку фактів господарської діяльності, невідповідність методології бухгалтерського обліку. При цьому не завжди простежується ступінь впливу порушень на показники бухгалтерської фінансової звітності. Підставою для виявлення й доказу зазначених порушень є первинні документи бухгалтерського обліку й управлінська документація.

Дослідження показало, що одним з найпоширеніших порушень, що виявляють у ході контрольних заходів, є прийняття до обліку недоброякісних документів (неправильно оформлені, що відображають незаконні за змістом операції; не відповідні за своїм змістом фактично проведеним операціям). Існує необхідність розробки єдиного підходу до виявлення наслідків використання недоброякісних документів у бухгалтерському обліку агропромислових суб'єктів господарської діяльності, оцінки істотності «перекручувань» даних бухгалтерського обліку й звітності, одним із напрямків якого є класифікація документів за якісними критеріями: формальним, законності, дійсності й реальності зроблених операцій.

Проведене дослідження сучасного стану контролю діяльності сільськогосподарських підприємств виявило необхідність удосконалювання прийомів і способів їхнього здійснення, адекватних реальним умовам ринкової економіки й адаптованих до галузевих особливостей сільського господарства.

Висновки. Проведені дослідження показали, що застосування засад державного фінансового аудиту ефективності при здійсненні контролю за використанням бюджетних коштів в аграрному секторі економіки є умовою підвищення ефективності реалізації державних цільових програм, що зумовлено необхідністю контролювати не тільки цільовий характер державних витрат, але й оцінювати їх результативність.

Література.

1. Леонтович С.П. Аудит ефективності використання коштів державного бюджету України для підтримки розвитку аграрного сектору економіки / С.П.Леонтович/ //Формування ринкових відносин в Україні. – 2011 - №6 (121). – С. 126 – 130.

2. Постанова КМУ від 19.09.2007 р. №1158 «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №875 від 04.12. 2013 р. [Електронний ресурс]: Оф. сайт КМУ. – Режим доступу: kmu.gov.ua.